

Typer och tidsdrag från uppländsk bygd

DEN FÖRSTA TELEGRAFFÖRBINDELSEN I SVERIGE, UPPSALA—STOCKHOLM, 100 ÅR

Det var under Napoleontiden, eller omkring år 1800, som den i Sverige för korrespondens avlägsna orter emellan synnerligen epokgörande optiska telegrafan, enligt ett av kanslirådet A. N. Edelcrantz uppfunnet system, kom till. Några tiotal år härefter togs elektriciteten till hjälp vid telegrafering och 1 nov. 1853 öppnades för allmänheten den första elektriska telegraффörbindelsen i vårt land, nämligen linjen Uppsala—Stockholm. Anläggningen var egentligen klar för prov juli 1853, men då den betjänande personalen i förbindelsens båda ändar måste skolas, innan kommersiell trafik kunde tillåtas, tog det några månader tills linjen kunde tas i anspråk av allmänheten. De som i första hand bidragit till införandet av elektrisk telegraf i Sverige äro generalen C. Akrell, majoren I. F. von Heland samt kaptenen vid flottans mekaniska kår A. L. Fahnehjelm.

Enligt notiser i tidningarna Upsala och Correspondenten från år 1853 kom den första telegraflinjen att kosta 14 000: — Rdr. Från gamla banken i Stockholm, där telegrafbyrån var inrättad, gick ledningen, monterad på 1 800 stolpar, från Storkyrkobrinken utmed stora landsvägen till Flottsund och därifrån över Kungsängen till Islandet, där i någon av byggnaderna vid Gillbergs mälteri (nuv. Ångqvarn, Ö. Ågatan 85—87) den första telegrafbyrån i Uppsala var inrymd. Till telegraффöreståndare i Uppsala utsågs fabriker A. H. Öller med titeln »stationschef». Operatör på Uppsalastationen var 1:e telegrafisten vid optiska telegrafan H. Bratt. I Stockholm var kapten Fahnehjelm stationschef medan en studerande vid namn Gilliam var operatör. Under tiden juli—oktober lät telegraффöreståndaren Öller på en tavla utanför byrån vid Islandet anslå de underrättelser, som växlades mellan Uppsala och Stockholmsstationerna för övnings skull kl. 9 fm. och 6 em. Hundratals människor lär ha strömmat ned till Uppsalabyrån för att ta del av nyheterna, vilka i huvudsak rörde uppgifter om koleran. Efter 1 aug. 1853 började Uppsalatidningarna alltmer innehålla telegrafiska meddelanden. Att Upp-

salaborna voro imponerade av telegraflinjen framgår av notis i tidningen Upsala 19 aug.: »Upsala innevånare skulle säkerligen icke för rätt mycket vilja numer mista Telegrafen, och vi äro fullkomligt övertygade, att denna åsikt skall ofördröjligen spridas till alla och göra riksdagsmän mycket beredvilliga att förse hela riket med ett dylikt Telegrafnät.»

Den 1 nov. 1853 invigdes högtidligen telegraflinjen Uppsala—Stockholm av H. K. H. prins August av Dalarna, som i samband med invigningen utväxlade telegram med sin fader konung Oscar I. I tidningen Upsala kunde följande läsas tisdagen 1 nov.: »Från och med i dag har den Elektriska Telegrafan öppnats till allmänhetens begagnande mot bestämd taxa. För minsta rapport, som ej innehåller över 20 hela ord (ej bokstäver), betalas 16 sk bko och sedan 8 sk bko för varje överskjutande tiotal av ord till 90; 100 ord kosta 1: 36, allt bko. För budskickningen i Stockholm betalas dessutom 4 sk, men till avlägsnaste delarne av staden 8 sk. Adress och underskrift räknas ej till ordens antal. Telegrafan hålles öppen alla söcknedagar kl. 10—2 samt 5—7 på dagen. — Taxan är mycket billig i jämförelse med vad de utländska lära vara; om vi rätt minnas, är den i Tyskland omkring 4 och i England 8 gånger dyrare för minsta rapport. Telegrafan har väl tillförene flitigt begagnats, men detta mest för övningens skull, varvid tjänstemännens välvilja kommit det enskilda behovet av denna nyttiga inrättning till benäget understöd. Numera sker detta endast officiellt eller å tjänstens vägnar.»

Särskilda stadgar hade av Kungl. Maj:t fastställts i och för telegrafens användning. De voro av följande lydelse:

§ 1. Var och en eger att med telegraf avsända skrivelser, emot därför stadgad avgift.

§ 2. Avgift beräknas efter ordens antal, nämligen:

för 20 ord eller därunder	16 sk.
för 21 till och med 30 ord	24 sk.
för 31 till och med 40 ord	32 sk.
för 41 till och med 50 ord	40 sk.

och så vidare med tillägg av 8 sk för varje nytt tiotal av ord, till och med 100, vilket är det högsta i en skrivelse tillåtna. Adress och underskrift äro för avgift befriade.

— — —

§ 6. Till telegrafering inlemnade meddelanden skola vara skriftligen avfattade, utan otydlighet och radering samt till innehållet icke stridande emot föreskrifterna i Tryckfrihetsförordningen.

— — —

- § 8. Telegrafkontoren hållas öppna för allmänheten minst 6 timmar varje söckendag. Skrivelse, som efter telegraferingstidens slut inlemnas, expedieras följande dag.
- § 9. Angelägen skrivelse expedieras även mellan telegraferingstiderna, då därom anmälan göres inom en timme före ordinarie telegraferingens slut. Särskild avgift, utom den fastställda, erlägges för sådan telegrafering efter avtal med och särskild gottgörelse till telegraftjänstemännen.
- — —

Från år 1855 föreligger den första kartan över telegrafnätet i Uppsala. Enligt denna var telegrafstationen då belägen i huset Vaksalagatan 15, den byggnad, vari fotografiateljé Hagberg numera är inrymd 1 tr. upp. Enligt tidigare tidningsnotiser var också avsikten att flytta telegrafbyrån från Islandet till Vaksalatullen till »baron Dübens nybyggda stenhus». På ovannämnda karta finnes telegraflinjerna Stockholm—Uppsala, Uppsala—Östhammar och Uppsala—Västerås inlagda. Telegrafnätets utvidgning gick snabbt och inom 10 år voro de viktigaste telegraflinjerna i landet utbyggda. Över Öresund lades den första telegrafkabeln redan 1854 och Tyskland kunde nås genom en kabel av år 1865. Ytterligare utländska förbindelser tillkommo efter hand och telegrafrörelsen fick en betydande omfattning. Med tiden utvecklades den även på det rent tekniska området. Genom teleprintrar och teletyper överförs nu verklig bokstavsskrift och till och med fotografier och bilder överförs ju numera telegrafmässigt.

Televerkets telegrafrörelse har sedermera distanserats av dess telefongren, men detta är en annan historia.

C. G. Wahlberg